

فرهنگ در میدان

روایت دو سال
تحول در
حکمرانی فرهنگی
دولت چهاردهم

موسیقی را شنیدیم، موانع را کم کردیم

روایت یک سال
فعالیت در دفتر
موسیقی وزارت فرهنگ
و ارشاد اسلامی

ویژه هفته دولت

ایستاده در میدان فرهنگ

در دو سال گذشته، فرهنگ در ایران در شرایطی متفاوت و دشوارتر از همیشه مدیریت شده است. تجربه جنگ و تحریم های اقتصادی دشمن، شرایطی را رقم زد که سیاست گذاری فرهنگی را با مجموعه ای از مسائل همزمان و گاه متناقض روبه رو کرد. در چنین شرایطی، فرهنگ نمی توانست از تحولات جامعه جدا بماند. وقتی اقتصاد تحت فشار است و بخش قابل توجهی از توان خانواده ها صرف تأمین نیازهای ضروری می شود، کتاب، سینما، تئاتر، موسیقی، هنر و دیگر محصولات فرهنگی بیش از گذشته با مسئله اقتصاد و معیشت گره می خورند. در این شرایط، جامعه بیش از هر زمان دیگری به روایت، همبستگی، امید و احساس تعلق نیاز دارد؛ نیازهایی که پاسخ به آنها صرفاً با ابزارهای اقتصادی یا سیاسی ممکن نیست.

پرونده پیش رو، نگاهی است به کارنامه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در چنین شرایطی؛ کارنامه ای که باید نه در خلا، بلکه در متن دشواری های دو سال اخیر خواننده شود؛ با همه دستاوردها، محدودیت ها، کاستی ها و تلاش هایی که برای عبور از یکی از دشوارترین دوره های مدیریت فرهنگی کشور صورت گرفته است.

مرمت گروفاق در رواق فرهنگ

نگاهی به دو سال کارنامه سید عباس صالحی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

برعهده داشته است.

در مردادماه ۱۴۰۳، هنگامی که مسعود پزشکیان نام او را در فهرست کابینه پیشنهادی خود به مجلس برد، صالحی به عنوان چهره ای فرهنگی و میانه رو معرفی شد؛ کسی که توانایی برقراری ارتباط با طیف های فکری متفاوت را دارد و رابطه اش هم با اصحاب طلبان خوب است و هم با اصولگرایان. کمیسیون فرهنگی مجلس پس از بررسی صلاحیت او و سایر وزرای پیشنهادی طی ۳۶ ساعت جلسه، برنامه های او را تأیید کرد و او بدون رأی مخالف، از برنامه های خود در صحن دفاع کرد. او با همین جایگاه میانه رویدادهای فرهنگی و هنری در حفظ و ثبات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی داشته باشد.

جنگ، تحریم و بار سنگین بردوش فرهنگ

سال دوم دولت پزشکیان، به تعبیر بسیاری از تحلیلگران، سالی «پرچالش و سرنوشت ساز» بود؛ سالی که از فرسایش در مذاکرات هسته ای و بازگشت تحریم ها تا تشدید فشارهای اقتصادی و تعمیق شکاف های داخلی را در خود جای داد. جنگ ۱۲ روزه با اسرائیل و آمریکا که در بهار ۱۴۰۴ رخ داد، اثر مستقیم و قابل توجهی بر بخش های مرتبط با فرهنگ گذاشت.

صنعت نشر و کتاب با افزایش هزینه کاغذ، چاپ و توزیع دست و پنجه نرم کرد، برگزاری رویدادهای فرهنگی و هنری در روزهای سخت با اختلال مواجه شد و فضای عمومی جامعه که در حال عبور از یک شوک جنگی بود، در عمل فرصت کمتری برای مصرف فرهنگی و هنری در اختیار داشت. از سوی دیگر، در لایحه بودجه سال بعد (۱۴۰۵)، ردیف های فرهنگی و رسانه ای با فشار جدی برای کاهش یا حذف مواجه شدند؛ موضوعی که واکنش گسترده

کارنامه

گروه فرهنگی

با تکمیل دومین سال فعالیت دولت چهاردهم، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یکی از آن دستگاه هایی است که کارنامه اش را باید نه در شرایط عادی، بلکه در دل یکی از دشوارترین برهه های اخیر کشور مورد بازخوانی قرار داد؛ برهه ای که جنگ ۱۲ روزه و جنگ رمضان، تنش های منطقه ای پیرامون آن و بازگشت تحریم های بین المللی موسوم به «اسنپک»، رد پای خود را در همه لایه های اقتصاد و جامعه، از جمله در حوزه فرهنگ و هنر بر جای گذاشته اند. در چنین فضایی، مرور کارنامه سید عباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، صرفاً یک گزارش اداری نیست، بلکه روایتی از تلاش برای اداره یک حوزه حساس در دل چالش های همزمان است.

وزیری با سه دوره تجربه

سید عباس صالحی از معدود وزرای کابینه چهاردهم است که برای این مسئولیت چهره ای تازه نبود. او پیش تر در دولت یازدهم به عنوان معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی فعالیت کرد و در مهر ۱۳۹۵ پس از استعفای علی جنئی، ابتدا سرپرست و سپس با رأی اعتماد مجلس، وزیر فرهنگ دولت دوازدهم شد. این سابقه سه گانه -معاونت، وزارت در دولت چهاردهم- او را به یکی از باتجربه ترین مدیران فرهنگی نظام اداری کشور در دو دهه اخیر بدل کرده است. صالحی همچنین پیش از این مسئولیت، مدیرمسئولی مؤسسه و روزنامه اطلاعات به انتصاب رهبر شهید و ریاست دانشگاه مذاهب اسلامی را

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در این دوره، خود را صرفاً متولی امور صنفی هنر و نشر نمی داند، بلکه نقشی در روایت سازی رسمی و مقابله با آنچه «جنگ روایت ها» خوانده می شود نیز برای خود قائل است

کارشناسان و برخی چهره های سیاسی را برانگیخت. برخی از این کارشناسان تصریح کردند هرچند تلاش برای انضباط مالی و کنترل کسری بودجه در لایحه قابل تقدیر است، اما بی توجهی به سهم فرهنگ در بودجه، با اهداف کلان برنامه هفتم توسعه در حوزه «پیشرفت فرهنگی» و «مقابله با جنگ نرم» همخوانی ندارد.

در چنین فضایی، صالحی و همکارانش بارها بر این نکته تأکید کرده اند که کاهش یا حذف بودجه نهادهای فرهنگی، راه حل چالش های اقتصادی کشور نیست. به باور آنان، فشار اقتصادی بر نهادهای فرهنگی در روزگار تحریم و جنگ، چیزی جز خلع سلاح در یک میدان نامتقارن دیگر نیست؛ میدانی که در کنار جبهه نظامی و اقتصادی، به همان اندازه در معرض فشار «دشمن» قرار دارد.

صالحی همچنین در بحبوحه جنگ، در پیامی در شبکه اجتماعی نسبت به ادعاها و روایت سازی های طرف مقابل درباره روند مذاکرات هشدار داد؛ واکنشی که نشان می داد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در این دوره، خود را صرفاً متولی امور صنفی هنر و نشر نمی داند، بلکه نقشی در روایت سازی رسمی و مقابله با آنچه «جنگ روایت ها» خوانده می شود نیز برای خود قائل است.

رویکرد مدیریتی تعامل به جای تقابل
آنچه در دو سال اخیر کارنامه صالحی را از برخی دوره های پیشین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی متمایز کرده، تلاش برای جایگزینی رویکرد تعاملی به جای برخورد صرفاً سلبی و نظارتی با اهالی فرهنگ و هنر بوده است.

او بارها از دیدارهای مستقیم و دوره ای با ناشران و حضور در کتابفروشی ها سخن گفته؛ روایت سازی های طرف مقابل را در کنار روند مذاکرات هشدار داد؛ واکنشی که نشان می داد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در این دوره، خود را صرفاً متولی امور صنفی هنر و نشر نمی داند، بلکه نقشی در روایت سازی رسمی و مقابله با آنچه «جنگ روایت ها» خوانده می شود نیز برای خود قائل است.

او نشان داد مدیریت فرهنگ در روزگار سخت، بیش از هر چیز به صبوری، عقلانیت، تجربه و باور به نقش فرهنگ در حفظ انسجام جامعه نیاز دارد

ابلاغ مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با هدف روان سازی مقررات نمایش فیلم و حمایت از اصحاب هنر، از جمله وعده های او در آغاز این دوره بود. صالحی همچنین در چند مورد از تلاش برای حل و فصل پرونده های قضایی برخی هنرمندان و تسهیل بازگشت آنان به فضای فعالیت وجود محکومیت قضایی، با پیگیری های وزارتخانه و همکاری با قوه قضائیه توانسته اند به فعالیت خود بازگردند. این رویکرد را می توان بخشی از تلاش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای کاهش تنش میان دولت و جامعه هنری در سال های پرالتهاب اخیر دانست؛ گامی که در فضای پرچالش این دو سال، اهمیت ویژه ای یافته است.

یکی از سنگین ترین آزمون های مدیریت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در این دوره، به تیرماه ۱۴۰۵ و شهادت رهبری بازمی گردد. در آن روزها، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نقش مستقیمی در ساماندهی مراسم وداع و تشییع بی سابقه مردمی برای رهبر شهید برعهده گرفت. از هماهنگی پوشش خبری داخلی و بیش از ششصد خبرنگار و نماینده رسانه های خارجی حاضر در این مراسم تا مدیریت انبوه جمعیتی که از سراسر کشور به تهران و دیگر شهرها سرازیر شده بودند. صالحی در پیام ها و یادداشت های خود در همان روزها، از این رویداد به عنوان تجدید میثاق ملت با آرمان های انقلاب یاد کرد و آن را در کنار تشییع بنیانگذار جمهوری اسلامی، از نقاط عطف حافظه جمعی ایرانیان دانست. برگزاری بی نقص و باوقار این مراسم در دل شرایط امنیتی حساس پس از جنگ، آزمونی دشوار برای ظرفیت اجرایی این وزارتخانه بود

که به گفته بسیاری از ناظران، از عهده آن به خوبی برآمد.

چالش های پیش رو

البته کارنامه دو ساله صالحی در دولت چهاردهم، در بستری شکل گرفته که به خودی خود پرمنازع بوده است. فشارهای اقتصادی ناشی از جنگ و تحریم، طبیعتاً بر قدرت خرید هنرمندان و اهالی رسانه ای، اهمیت کارنامه صالحی در نیمه دوم دولت چهاردهم پیگیری می شود. شاید بتوان سید عباس صالحی را در پایان این سال دشوار، بیش از آنکه صرفاً وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی دانست، یکی از چهره های ملی سال نامید؛ مدبری که در روزگاری که میدان های سیاست، اقتصاد و امنیت هریک با چالش های سنگین روبه رو بودند، میدان فرهنگ را خالی نکرد و در جای خود ایستاد. او نه با هیاهو، بلکه با تکیه بر تجربه، گفت و گو و پرهیز از تقابل، کوشید چراغ فرهنگ را در میان فشارهای جنگ، تحریم و تنگناهای اقتصادی روشن نگه دارد؛ از دفاع از بودجه و معیشت اهالی فرهنگ و هنر تا تلاش برای حفظ ارتباط با هنرمندان، ناشران، نویسندگان و فعالان رسانه ای. اهمیت کارنامه صالحی شاید دقیقاً در همین «ایستادن» باشد؛ ایستادن در حوزه ای که در روزهای خاص معمولاً اولین قربانی کمبود منابع و اولویت های فوری می شود. او نشان داد مدیریت فرهنگ در روزگار سخت، بیش از هر چیز به صبوری، عقلانیت، تجربه و باور به نقش فرهنگ در حفظ انسجام جامعه نیاز دارد. از این منظر، صالحی را می توان یکی از چهره های ملی سال دانست؛ چهره ای که در میدان فرهنگ ماند، پرچم آن را زمین نگذاشت و تلاش کرد تا صدای هنر و فرهنگ، همچنان شنیده شود.

برش

اهل تساهل و تعامل؛ روایت یک رویکرد فرهنگی

حذف یا کنار گذاشتن فرد از عرصه فرهنگی تلقی نشد. صالحی در موارد مختلف کوشید میان الزامات قانونی و مطالبات جامعه هنری تعادل برقرار کند و تا جایی که امکان داشت، مسائل را از مسیر رایزن، مذاکره و حل و فصل اداری و حقوقی پیش ببرد. چنین رویکردی اگرچه به معنای چشم پوشی از قوانین یا نادیده گرفتن مسئولیت های حاکمیتی وزارتخانه نیست، اما نشان دهنده ترجیح «مدیریت مسأله» بر «مدیریت بحران» است؛ یعنی تلاش برای آنکه اختلاف ها پیش از تبدیل شدن به مناقشه ای بزرگ تر، در فضای گفت و گو حل و فصل شوند. شاید مهم ترین دستاورد این شیوه، حفظ کانال ارتباطی وزارتخانه با بدنه ای از جامعه هنری باشد که در سال های اخیر فاصله بیشتری با ساختار رسمی پیدا کرده بود. در این نگاه، فرهنگ عرصه ای برای اعمال صرف قدرت نیست، بلکه حوزه ای است که با اقناع، اعتماد سازی، صبوری و شنیدن صدای متفاوت می توان آن را بهتر اداره کرد.